

✠ Ks. A. Hlinka

U Čechoslavacyi, u Ružomberku, 17 žniūnia siol. pamior viedamy pavadyr Slavackaha narodu, apostalski protonatary, ksiondz Andrej Hlinka.

Šmierć ks. prałata A. Hlinki pakryła žalobaj cely Slavacki narod i vyklykala ščyraje spačuvanie za hranicami Slavakii.

Ks. A. H. radziusia 29 vierašnia 1864 h. u siale Černa ũ Slavakii. Pachodzi ũ z sialanskaj siarohi. Pašla skančeniia navuki ũ 1889 h. pašviačany na ksiandza i try hady pažniej naznačany probaščam u Ružomberku, dzie dušpastyruva ũ siaroh svajho, Slavackaha, narodu až da šmierci.

Na arenu šyrejšaha palityčnaha i narodna-hramadzkaža žyćcia ks. A. H. vystupi ũ u 1896 h. i ad taho času, u praciahu poũnych 40 hadoũ, historyja nacyjanalnaha i palityčnaha adradžeũnia Slavackaha narodu žviazana z imiem niaboščyka. U 1905 h. ks. Hlinka zasnava ũ Slavackuju Narodnuju Partyju, dziejnašč jakoj i jaje zakładčyka dy duchovaha pavadyra jšla ũ kirunku nacyjanalnaha prabudžeũnia slavackaha narodu, katory tady by ũ zahnany, zbałamučany i zahlušany Vuhorskim panavaũniem nad Slavakijaj. Hetaja praca dla narodu šciahnuła z boku austryjacka-vuhorskaj dziaŕžaũnaj ulady na ks. Hlinku žorstkija represii. Austryjacka-vuhorskija ulady stasavali i kryvavyja napa-

dy: u 1906 h. na žjezd slavakaũ u miastečku Černovi napali vuharskija žandary, u rezultacie čaho bylo 8 asob zabitych, učasnikau hetaha žjezdu; ks. A. H. na miescy aryštavali, jak pavadyra, staršyniu žjezdu i pasadzili ũ vastroh, dzie praby ũ 33 miesiacy. Ale i na hetym nia by ũ kaniec represijaũ adnosna ks. Hlinki: vuhorskaja, čužaja prakananiem, ducham i kryvioj dla Slavakaũ, duchoũnaja ũlada pazbaviła jaho prava vykananiia dušpastyrskich abaviazkaũ. Hetaja sprava tady hulkim recham adbiłasia ũ kulturnaj Eũropie i imia ks. A. Hlinki stałasia šyroka viedamym. Pašla adbyćcia vastrožnaj kary ks. Hlinka asabista advieda ũ Apostalskuju Stalicu, dzie vyjašni ũ usiu spravu i praũda pieramahla: Apostalskaja Stalica ũstaniła adabranyja vuhorskaj duchoũnaj ũladaj pravy dušpastyrstva i viarnuła ks. Hlinku na piaredniaje jaho stanovišča, probašča ũ Ružomberku. Padčas sušvietnaj vajny ks. Hlinka austryjacka-vuhorskaj dziaŕžaũnaj ũladaj by ũ addany pad srohi nadzor palicyi. Tady hałoũnyja spravy slavackaha narodna adradžeũnia pieranosicca za hranicu, najvažniejšyja ũ Zl. Štaty Paũnoč. Ameryki.

Slavacki narodny ruch, aviejny ducham ks. Hlinki, razvivajecca dalej takža na emihracyi. Za čas strymaũnia asabistaj dziejnašci ks. Hlinki paũstaje dahavor miž Slavakami i Čechami, zaklučany ũ Klivlend i Pitsburhu ũ Amerycy,

jak roũnych z roũnymi, dzieła stvareũnia supolnaj Čecha-Slavackaj dziaŕžavy.

Pašla vajny i razvału Austryjacka-Vuhorskaj manarchii Slavaki viartajucca da lehalnaj pracy ũ rodnym kraji: 19.XII.1919 h. žbirajecca ũ m-ku Žylini pieršy lehalny kanhres slavackich narodnych dziejačoũ, jaki na staršyniu svach naradaũ vybiraje ks. Hlinku. Hety kanhres adnaũlaje Slavackuju Narodnuju Partyju i zakłada je jaje presavy orhan „Slovak.“ Zhodna z pitsburskim dahavoram kanhres stavić spravu slavackaha narodu ũ formu poũnaj aũtanomii Slavakii ũ Čecha-Slavackaj dziaŕžavie. Ale imknieũni i postulaty pitsburskaha dahavoru nia spoũnilisia. Zamiest Čecha-Slavackaj dziaŕžavy paũstała Čechoslavacyja, u katoraj Slavaki apynulisia „nacyjanalnej mienšašciaj.“ Z taho času nanova pačynajecca čas ciažkoj pracy i vytryvałaj baračby ũ abaronie narodnych i relihiynych pravoũ Slavackaha narodu. I tut na čale hetaj pracy i baračby stana vicca ks. A. Hlinka. U Čechoslavackim parlamencie ũ 1919 h. ks. H. ũ pieršaj svajej pramovie stavić damahaũnie realizacyi pitsburskaha dahavoru, a pašla hetaha vyjaždžaje ũ Paryž i pada je memoryjały pradstaũnikom vialikich dziaŕžavaũ, vyjašniajučy slušašč damahaũnia ũ Slavackaha narodu. U hetym čase pačynajucca žorstkija represii adnosna Slavackaj Narodnaj Partyi z boku Čechoslavackaj dziaŕžaũnaj ulady. A ka-

AD. STANKIEVIČ

Biełaruski Chryścijanski Ruch

Histaryčny narys.

RAZDZIEŁ VIII.

22)

Abnaũleũnie BChD i ũhłybleũnie pracy.

(1925—1930).

§ 2. — ChD zachodnia-eũropejskaja i BChD;

BChD — šviedamaja potreby abnovy.

Voš-ža Bielaruskaja Chryścijanskaja Demakracija brała sabie za ũzor henuju chryścijanskiju demakraciju zachodnia-eũropejskuju, jakaja, ahułam havoračy, byla zvyčajna aficyjalnaj hramadzkej navukaj Katalickaha Kašcioła. Nia dziva takim čynam, što BChD arhanizavali pradusim katalickija ksian-dzy Bielarusy i što hetaja arhanizacyja, asabliva ũ pieršych hadoch svajho isnavaniia, prachu svaju pravodziła ũ duchu vyklučna katalickim i pradusim siaroh bielaruskaha katalickaha nasielnictva.

Nialohka adnak bylo BChD pracavać na bieł-

ruskim hruncie, tak roznym ad zachodnia-eũropejskaha. Tam ChD miela na voku pradusim rabotnickija spravy i da taho pieravažna datyčyla katalikoũ, a tut treba bylo — aprača celaha radu inšych roznic — pracavać pradusim siaroh bielaruskaha sialanstva i da taho ũ vialikaj bolšašci pravasaũnaha. Dalej, tam dla ChD sprava nacyjanalnaja nia miela badaj nijakaha značeũnia, bo jana tam užo daũno vyrašana, a tut jana tolki pačynałasia. Slovam, BChD musila šmat papracavać, kab być nia tolki ChD, ale tak-ža i biełaruskaj BChD. Ideolohičnaja niapeũnašč na biełaruskim hruncie i šukaũnie biełaruskich ideolohičnych daroh u hetaj arhanizacyi vidacca ad samaha pačatku jaje isnavaniia. Adbi-vajecca heta miž inšym duža jarka ũ padtytułach u orhanie BChD „Krynicy“. Časapis hety ũ pieršych (1917—18) hadoch svajho vychadu ũ šviet u padtytule zaviacca ahułam „biełaruskaja hazeta“; u 1919 — katalickaja, u 1920 — na pačatku zaviacca chryścijanskaja, u kancy chryścijanska-demakracyčnaja; u 1921 — chryścijanska-demakracyčnaja, chryścijanska-sialanskaja i ũrešcie sialanskaja; u 1922—1926 — sialanskaja; ũrešcie ad 1927 až da apošnich časau „Bieł. Krynica“, što jošč toje-ž što i „Krynica“, u padtytule stała maje: palityčna-hramadzkaža i litaturnaja hazeta.

li ks. A. H. viarnušia z zahrani-
cy, arysťavali jaho, zakidajučy
dziaržaŭnuju zdradu. Padčas try-
mańnia ks. Hlinki ũ vastrozie,
Čechi ũstanavili dziaržaŭnuju kan-
stytucyju, u jakoj niama ni sľova
ani ab Sľavackim narodzie, ani ab
aŭtanomii dla Sľavakaŭ. Ks. Hlin-
ka pavioŭ baračbu na žyćcio i
šmierć—za pravy dla svajho naro-
du. U 1933 h. arhanizuje ũ Nitry
vialikuju manifestacyju, na jakuju
prybyľo 100 tysiač narodu. Pača-
lisia novyja represii. Ale ũ 1935 h.
ks. Hlinka dakazaŭ padčas vyba-
raŭ, ťto represii jaho nie zľamali.

U traŭni 1938 h. dobryja nasledavalniki—haduncy ks. Hlinki—pryviežli z Ameryki aryhinalny pitsburski dahavor. U červieni zarhanizavaŭ ks. Hlinka ŭ Bratisłavi vialiki kanhres, na jakim bolš 120 tysiač Słavakaŭ prysiahnuli, što nia spyniać baračby datul, pakul nia dojduć da svajej mety. Tady stareŭki ŭžo ks. A. Hlinka skazaŭ: „Pramaŭlaju da vas, mahčyma apošni raz, ale pašla mianie pryduć inšyja, małodšyja, što paviađuć baračbu da pieramožnaha kanca.“

Ks. Hlinka adyjšou z hetaha švietu, zdajecca, jakraz prad ždziej šnieńniem jaho švietlych ideałaŭ — realizacyjaj damahańniaŭ Sława-kaŭ, u chvilinie, kali pierabudova Čechasławackaj respubliki stałasja spravaj aktualnaj. Duch ks. Hlin-ki waładaryć biazupynna! Hety duch pawadyra-wołata dawiadzie Sławacki narod da poŭnaj piera-
mohi!

Na religijnym froncie

Papiež ab nadmiernym nacyjanalizmie. Nadoviačy šv. Ajciec da studentaŭ-klerykaŭ skazaŭ pramovu ab nadmiernym nacyjanalizmie. Papiež miž inšym skazaŭ:— Šcieražeciesia mnohich niebiašpiekaŭ, a pradusim nadmiernaha nacyjanalizmu. Byvajuć nacyjanalizmy roznarodnyja, taksama, jak jość roznarodnyja narody i asabovašci. Narody stvaryŭ Boh, dyk jość miesca i dla zdarovah nacyjanalizmu, zhodnaha i suładnaha z usimi česnašciami. Adnak — zaznačyŭ Papiež—šcieražeciesia nacyjanalizmu nadmiernaha, jak sapraŭdnaha zła. Hetaje čvierdžaŭnie ab nadmiernym nacyjanalizmie pačviardžajuć usie wypadki, što jon viadzie da sporaŭ, konfliktaŭ i navať vajny. Nadmierny nacyjanalizm misyjnuju dziejnaść zusim abiazpladniaje, dyk nia tudy viadzie daroha da bahaćcia dabraty i čvitučaha apostalstva.

Kanfiskata pastyrskaha lista Mitrapalita šeptyckaha. PAT padaje, dasłoŭna: „Administracyjni ja ŭlady ŭ Lvovie zahadali zaniać (kanfiskavać—red.) ukraiński časapis „Diło“ z 23 žniŭnia sioleta, katory nadrukavaŭ pastyrski list lvoŭskaha mitrapalita hrecka-rusinskaha abradu ks. šeptyckaha, jaki pajašniaŭ tendencyjna i niazhodna z sapraŭdaščaj spravu likvidacyi niepatrebnych pravaślaŭnych abjektaŭ na terytoryi niekatorych paviećaŭ lublinskaha vajavodztva“.

Šv. † p.
Jazepa Pituška

matka mladoha bielaruskaha dzie-
jača J. Pituški pamierła 17.VIII.38
u v. Aksiutava, Brasłaŭskaha pav.,
pašla doŭhaje chvaroby.

Viečny supakoj Jejnaj dušy!

Pastyrski list niamieckich biskupaŭ. U minulym tydni niamieckija biskupy vydali pastyrski list da katalikoŭ Niamieččyny. List byŭ pračytany z ambony ŭsich kaściołaŭ. List heny šćviardžaje jašče raz prašled katalictva ŭ Niamieččynie i zaklikaje viernych da vytryvałaści ŭ viery i da viernaści Apostalskaj Stalicy. Spatykajem tam tak-ža adkazy na biezpadstaŭnyja i ilžyvyja zakidy hitleroucaŭ, što kaścioł paddzieržyvaе kamunizm i ŭmiešvajecca ŭ vorožuju dla Niamieččyny polityku. Adkidajučy hetyja zakidy, biskupy padčorkvajuć, što jany pravodziać vyklučna Chrystovyja idealy, nie zajmajucca nijakaj politykaj i što jany viernyja syny niamieckaha narodu i całkom lojalnyja hramadzianie navat i sučasnaha režymu, naskolki jon nie hvalcić katalickaha sumleńnia. List hety ŭva ŭsim šviecie, a tak-ža i ŭ Niamieččynie zrabiŭ vialikaje ŭražańnie.

Pakul byŭ adziny biełaruski narodny front da-revalucyjny, kali biełaruskaja rabota ahraničvałasja badaj vyklučna da budžeńnia nacyjanalnaj švieda mašci ŭ zdenacyjanalizavanaj intelihiencyi i ŭ biełaruskich narodnych masach, BChD ideolohičnych kłopataŭ mieła susim mała. Kali-ž padčas Vialikaj Rasiejskaj Revalucyi na pieršaje miesca vybilisia i ŭ biełaruskim ruchu problemy sacyjalnyja, kali ażyvialasia i zavastryłasja partyjnaje žyćcio, — prad BChD stali spravy ideolohičnyja ŭva ŭsiej poŭni. Vyrašyla jana ich tady pradusim zhodna z ideolohijaj ChD zahra-ničnaj i tolki niaznačna i ašciarožna,—jak my heta bačyli ŭ prahramie BChD z 1920 h., vydanaj u Miensku,—dapasavałasja da biełaruskaha hruntu i da sučasnych, stvoranych Revalucyjaj, varunkaŭ.

Ale, jak my užo Źspaminali, pašla času reva-
lucyi, pašla palityčnaha Ź Bielarusau rasčaravaŹnia,
nastupiŹ u bielaruskim nacyjanalnym łahieru ŹžnoŹ
supolny front, jaki sfarmavaŹsia na hetu bok sa-
viecka-polskaj hranicy,—BChD ŹžnoŹ na jakiŹ čas
specyfična bielaruskija ideolohičnaja prablemy ma-
hła adłazyć napaŹniej, a prynamsi nie patrabavała
zajmacca imi intensyŹna.

Supakoj adnak hety, jak užo skazana, byŭ nie nadoŭha. Supakoj hety zburyła akančalna sialn-ska-rabotnickaja „Hramada“ (1925—1927) svaim ra-

dykalizmam i swajej ideolohijaj, afarbavanaj na marksoŭski antychryścijanski ład. U BChD uznawaliŭsia ideolohičnaje ŭkaŭnie i prybrała formy paŭspieŭnaści i raŭčuŭści.

Užyvajučy nazovu BChD, treba zrabić nastupnuju ahavorku: chryścijanska-sacyjalny i palityčny biełaruski kirunak ad svaich vytokaŭ až da 1926 h. siabie imiem BChD aficyjalna i farmałna vyklučna nie nazyvaŭ, a nazyvaŭsia, jak heta vidać z hadavikoŭ „Krynicy“ i „Bieł. Krynicy“, roznymi inšymi nazovami, jakija ŭ pryncypie faktyčna zaŭsiody aznačali imienna chryścijanska-sacyjalny kirunak ci Chryścijanskiju Demakracyju, što aznačala adno i toje samaje. Hety biełaruski chryścijanska-hramadzki kirunak mieŭ užo stałuju sfarmuľavanuju nazovu tolki ŭ mienskim peryjadzie svajho isnavańnia, kali nazyvaŭsia „Chryścijanskaja Demakratyčnaja Zlučnaść Bielarusaŭ“ i ŭrešcie ad 1926 h. da pačatku 1936 h., h. zn. da kanca svajho isnavańnia—nazyvaŭsia: „Biełaruskaja Chryścijanskaja Demakracyja“. Pašla hetych uvahaŭ prystupim da razhladu spravy abnaŭleńnia biełaruskaha chryścijauskaha kirunku i ŭstaleńnia jamu nazovy.

„Krynica“ i pašla „Biel. Krynica“, jak orhan bielaruskaj chryscijanska-hramadzka dumki, peŭniež, časta na svaich bačynach parušała spravy ide-

Aŭtabusam u Jaŭaŭku

Kab nie biełaruski paet Janka Bylina, ja nie adviedvaŭ-by Jaŭaŭki, hetaha daloka zakinutaha miastečka ŭ Vaŭkavyščynie. Z Bielastoku siudy na ŭschod budzie kilametraŭ z 50. Jedu ja i kruhom mianie biełaruskija krajavidy, šyrynja luhoŭ, pakaciastyja ŭzhorki, sinija lasy. Minuŭšy Valiŭ, ja chutka hladžu na Haradok, fabryčnaje miastečka, 25 kilametraŭ ad Bielastoku. Tut doŭhija zakruciaŭstyja vulicy, za imi ŭrosŭšyja asielicy. Ja spatykaju letaŭ zbudavany kaścioł, carkvu i dźvie synahohi razam. Kala aŭtabusa na rynku chmara żydoŭ. Bielarusy z vazami siena prajaždžajuć. Dymiać sukonyja fabryki i harbarni pracujuć. Darohaj ja čytaju nazovy wiosak: Piarejmy, Pierachody, Viejki i h. d. Pastuški choć z nami padjechać i prabujuć ućapicca za aŭtabus. Ludzi pry sienie na nas nie žviartajuć uvahi. U aŭtabusie zachaciełasia mnie sloŭ niekalki da susiedziaŭ pramović. Taŭsty lašnik rodam z Bielavieskaj pušcy, što niejdzie tut słuža, pabiełarusku sa mnoj havaryć nia choča. Taŭsty bułačnik rodam z Bielastoku, jaki ŭ švislačy viadzie svoj interes, z žydami havora pażydoŭsku, a sa mnoj — daskanalna pabiełarusku. Jon śmiajaŭsia z biełaruskaj moładzi ŭ švislačy, jakaja žbirajecca iŭci z rynku ŭ jahonuju piakarniu i havora: — Bułki kuplać da henaha bruchača pajdziom! — Treci padarožny byŭ handlar bie-

łarus sa švislačy. Ja dumaŭ, što heta niejki paznaniak, bo havaryŭ da druhich duža vysokim stylem i paznanskim akcentam. Ale sa mnoj jon pierajšoŭ adrazu na miakkuju biełaruskiju movu. Jon kazaŭ, što ŭ hetym kutku davoli šyroka ludzi čytajuć biełaruskija knižki i hazety. Kirylica dla hetych ludziej joŭ bližejšaja, čym łacinka.

A voŭ i Jaŭaŭka. Pieršy mieščanin z jakim ja spatkaŭsia, duža drenna havaryŭ papolsku. Ja žviartaju jamu ŭvahu, čamu dahtul jon nie navučyŭsia havaryć lepiej. Na heta ja pačuŭ adkaz: Moda, kab havaryć papolsku ŭ nas niadaŭna pačalaŭsia, daŭniej było inakš i ja stary nie mahu lepš navučycca. Ja daviedaŭsia, što ŭ hetym miastečku miaščanie havorać pabiełarusku. Na't i dalej pa miastečkach u Vaŭkavyščim paviecie, jak Mścibaŭ i švislač, žychary pabiełarusku havorać. U pryhožym miescy heta miastečka pałożana i zachavała jano siaredniaviakovy svoj charakter. Pa krajoch miesta dva kaścioły i dźvie parachvii, pa siaredzinie adna carkva pry rynku. Ja znajšoŭ tut i Janku Bylinu. Taki čalaviek, jak biełaruski paet zaŭsiody joŭ cikavym, i dla mianie ciapier Janka Bylina prysłużyŭsia vialikimi i bahatymi mataryjałami z tutejšaha biełaruskaha žyćcia. Naprykład: kali paet, dzie na sabraŭni da narodu pabiełarusku zahavora, tady jamu na vucha šepča jaki ŭradaviec, što nie vypadaje da ludziej havaryć pabiełarusku i tady naŭ

paet aŭ na polskuju kanstytuciju paklikajecca, kab u hetym siabie abaranić.

Dobra vyhladaje Janka Bylina, choć z jahonaj movy čuvacca toje hramavoje ŭražaŭnie, kali tak niadaŭna jon sa śmierciaj zmahaŭsia i pryhatavany byŭ užo iŭci na toj ŭviet. Hlanuć śmierci ŭ vočy — heta zaŭsiody reč tryvožnaja i balučaja! Ciapier paet duža viasioły, mnoha śmiajecca i havora cikava na aktualnija temy. Janka Bylina jaŭšče pisać budzie, chaj tolki jon na zdaroŭi pakrapčeje! Ja zastaŭ jaho z „KAŁOŠ-SIEM“ u rukach.

Pahaściuŭšy ŭ paeta, ja pakinuŭ jaho, ale z majej dušy jon nikoli nia vyjdzie. Heta čalaviek, što ŭmieje apanovyvać ludzkija dušy! Jedućy nazad, ja razvažaŭ: ci-ž biełaruskamu paetu miesca ŭ Jaŭaŭcy, kab žyć i tvaryć dla rodnej litaratury!?

V. D—a.

Kuplajcie-vypisvajcie

knihki Ks. Ad. Stankieviča:

1. „BOŖAJE SŁOVA“

cana 3 zł. — z pierasyłkaj — 3.50 zł.).

2. „LEKCYI I EVANELII NA NIADZIELI I ŠVIATY“

(cana 1,50 zł. — z pierasyłkaj — 1.75 zł.).

Hałoŭny skład: Bielaruskaja Kniharnia „PRHONIA“ — Vilnia, Zavalnaja 1.

olohičnyja svajho kirunku i hetym hetaja dumka pahłyblałasia, ražvivałasia i ŭ niekatorym značeŭni abnaŭlałasia, bo jŭŭla napierad z žyćciom i z žyćciowymi patrebami. Ale specyjalna da spravy abnovy prystupiła viasnoj 1926 h. Tak napr. u hetym čaŭsie ŭ „Bieł. Krynicy“ ŭ № 13, u artykule „čas abnavicca“ miž inšym voŭ što čytajem:

„Pasiarod biełaruskich palityčnych kirunkaŭ, kirunak chryścijanski zajmaje adno z pieršych miascoŭ...“

Z palityčnych prahramnych punktaŭ hetaj arhanizacyi pradusim musim adznačyć imknieŭnie da niezaležnaŭci Bielarusi. Hetyja imknieŭni, nazvaŭšy užo ich susim vyrazna i čviorda, bieł. chryścijanski palityčny kirunak ražvivaŭ daŭniej, ražvivaje i trymajecca ich aŭ da siaŭnia.

U skład Ch. D. Zł. uvachodzili tolki Bielarusy kataliki. Bielarusy pravasłaŭnyja, choć byli časta duža spahadnyja i blizkija da jaje, farmalna adnak u skład jaje nie ŭvachodzili. Fakt hety musić tumačycca tym, što pravasłaŭnyja Bielarusy, budućy jaŭšče pad silnym uražaŭniem carskaj maskoŭskaj apieki i pad upłyvam maskoŭskaj kultury, Ch.D.Zł., jak vytvar katalickaj Zach. Eŭropy, naležna nie mahli acanić i pryniać da serca.

Z nadychodam dyktatury balšavikoŭ, dziejnaŭc u Miensku Ch. D. Zł. była spyniena i pieraniesiena ŭ Vilniu.

Kirunak hety žjaŭlajecca dalejšym praciam Mienskaj Ch. D. Zł., ale užo z nazovam bolš vyraznym: „Biełaruskaja Chryścijanskaja Demakracija“ i z prahramaj u niekatorych punktach roznych ad „Zlučnaŭci“. Žmieny i dapaŭnieŭni prahramovych punktaŭ padyktavany žyćciom, jakoje ad časaŭ mienskich pajŭŭ značna ŭpierad, byli ražvivanyja, pahłyblanyja i apracovyvanyja na staronkach „Krynicy“.

Astatnim čaŭsam, kali ŭ biełaruskim hramadziaŭstvie nastupiŭ davoli hlyboki idejny padziel, kali paŭstała „Hramada“ z adnabokimi pieravažna praleatarskimi i revalucyjnymi ideałami, kali paŭstaŭ „Sialanski Sajuz“ z ideałami bolš adpaviednymi dla biełaruskaha sialanskaha narodu, ale mnohich ideałaŭ nie dacenivajućy i prachodzjaćy kala ich maŭčkom, nadyjŭŭŭ vialikaja para dla biełaruskaj Chr. D. jaŭšniej zahavaryć ab sabie i ab svajej prahramie i ahaŭam ab svaich planach dla svajho narodu.

Nadyjŭŭŭ vialikaja para apracavać prahramu nia tolki palityčna-sacyjalnuju, ale i maralna-relihijnuju. Nadyjŭŭŭ para stvaryć prahramu, dapaŭniajućy niedostatki „Hramady“ i „Sajuzu“. Zrabić heta musić Bieł. Chr. Demakracija. Dziela hetaha

Zakon ab cenach ziemiarskich praduktaŭ.

(Novy padatak ad muki i krupy).

U „Dzienniku Zakonaŭ z 6.VIII 1938 h. abvieščany zakon ab cenach ziemiarskich praduktaŭ, jaki pačynaje abaviazvać va ŭsiej Polskaj dziaržavie ad 6 vierašnia h. h.

Pavodle hetaha zakonu apadatkavańniu padlahaje: muka i krupy, vytvaranyja ŭ krai i pryviezienyja z zahranicy. Zysk z hetaha padatku pojdzie na ablahčeńnie zbytu ziemiarskich praduktaŭ i ŭrehulavańnie ich cany.

Apadatkavańniu nie padlahaje muka j krupy, praznačany na spażyćcio ŭ sobskaj haspadarcy haspadara, abo haspadarskaha rabotnika.

Muka j krupy, praznačanyja na vyvaz zahranicu ad padatku zvalniajucca.

Padatak nia moža być vyšejšy, jak 3 zł. ad 100 kil. muki, abo krup. Stały padatak ustanović Ministar Skarbu z Ministram Ziemiarobstva.

Padatak budzie źniaty tady, kali cana žyta budzie vyšejšaja jak 20 zł. za 100 kil.

Za nievykanańnie hetaha zakonu hrazić kara: kanfiskata muki i krup, 20-cikrotnaja, abo 10-cikrotnaja naležnaść apadatkavańnia i štraf da 3000 zł.

Da hetaha zakonu ŭžo vydana rasparadžeńnie, jak treba vykonyvać heńaje prava. Rasparadžeńnie

U Litoŭcaŭ

Piaršaje šviata pracy ŭ Litvie

Z nahody 20-hodździa niezaležnaści Litvy roznyja litoŭskija rabotnickija arhanizacyi i ŭstanovy naładzili kanhres abo šviata pracy ŭ Kaŭnasie z metaj zrabić ahlad dasiahnieńniaŭ svajej pracy i aznačyć plan na budučyniu. Heta šviata pracy adbylosia 14—15.VIII sio-

razam z zakonom abaviazuje ad 6 vierašnia 1938 h. Apadatkavańniu padlahajuć usie hatunki žyt-niaj, pšaničnaj i jačmiennaj muki, vypradukavanaj u krai i zahranicaj, za vyniatkam praznačanej dla patrebaŭ u sobskaj haspadarcy producenta, jaho rabotnikaŭ, abo praznačanej na vyvaz zahranicu.

Aplata ŭstanaŭlajecca 3 zł. ad 100 kil muki j krup.

Apadatkavańnie adbyvajecca pašla źmialeńnia: muka j krupa zapiačatvajecca adpaviednaj plombaj u miaškoch. Muku j krupy, što padlahajuć apadatkavańniu, možna pradavać u miaškoch pa 100, 80, 50, 10 i 5 kil.

Na patreby ŭłasnyja praducen-ta ŭ svajej haspadarcy młyny buduć vydavać muku j krupy biez aplombavańnia i apadatkavańnia tolki pašla pradstaŭleńnia specyjalnaha pašviedčańnia miascovaj valasnoj uladaj, abo soltysa.

Kontrola budzie pastaŭlena dakladnaja i srohaja. S. M.

leta. Na hetym šviacie litoŭski šviet pracy vykažaŭ svaju arhanizovanaść, a tak-ža hramadzkuju i nacyjanalnuju šviedamaść. Na šviata z usiej Litvy pryjechała da 12 tysiač arhanizavanych rabotnikaŭ, aprača rabotnikaŭ z Kaŭnasa likam da 15 tysiač. Aprača hetych 27 tysiač rabotnikaŭ arhanizavanych, na kanhresie było mnoha i niearhanizavanych, i ŭsiech razam było da 40 tysiač.

Litoŭskija rabotniki ŭ bolšych miestach majuć svaje kluby, futbol, sietkaŭku, lohkuju atletyku i inšyja formy sportu. Aprača hetaha isnuje i pamysna raźvivajeca niekalki rabotnickich choraŭ i arkiestraŭ. Na kanhresie jany i pakazali, što ŭmiejuć, duža dobra vykonvajućy bahatuju prahramu šviatkavańnia.

Kanhres papieradziŭ pachod pa vulicach z arkiestrami, ściahami, plakatami. Ŭčasniki kanhresu celaj masaj vitali Prezydenta Litvy idziakavali za jaho starannuju apieku nad rabotnikami. Prezydent, adkazvajućy, padčorkvaŭ vialikaje hramadzkaŭ i nacyjanalnaje značeńnie pracy rabotnikaŭ i žadaŭ im pamysnaści ŭ ich pracy.

M. K.

Adnej z pryčyn, čamu niekatorym našym padpiščykam nie dochodzić „Chr. Dumka“, jość drenna padany adrys. Treba vyrazna pi-sać: imia, prožvišča, poštu.

biezadkladna treba nam prahledzić svaju staruju prahramu, papravić, da-dać, abnavić.

Voš-ža na hetym miescy ŭsiech našych pryja-cielaŭ, prychilnikaŭ i adnadumcaŭ zaklikajem vyskazacca ŭ časie jaknajchutčejšym ahułam što da hetaj spravy, a pradusim što da takich punktaŭ:

1. Jak nam najlepš zvacca,
2. Ci ŭ skład našaj arhanizacyi majuć uvachodzić tolki Bielarusy kataliki, ci tak-ža i Bielarusy pravasłaŭnyja,
3. Ci treba pakinuć ziamli, a kali tak, dyk skolki: kaściołu, carkvie,
4. Ci pavinna być relihija, jak pradmiet, u škole i chto akančalna ab hetym pasta-naŭlaje,
5. Ci pažadany poŭny raździeł miż kaściołam, carkvaj i dziaržavaj i ahułam, jakija praŭnyja pavinny być adnosiny miż kaściołam, carkvoj i dziaržavaj.

Na hetyja pytańni i im padobnyja ŭsiech, kamu lažyć na sercy *usiestarónniaje* adradžeńnie našaha narodu, prosim adhuknucca jaknajšyrej, jaknajhlybiej i bie-zadkladna, bo pryjšoŭ vialiki čas abnavicca¹⁾

1) „Biel. Krynica“ № 13 z dnia 18.IV.1926.

Zaklik da abnovy znajšoŭ żyvy vodhałas u bielaruskim hramadzianstvie. Ŭ red. „Biel. Krynicy“ pasypalisia listy i artykuly z adkazami i dyskusijaj u sprave abnaŭleńnia prahramy i ŭ sprave nazovy. Z hetych listoŭ i artykulaŭ cikaviejšyja drukavalisia ŭ celym radzie numaroŭ „Biel. Krynicy“ ŭ addziele volnaj trybuny. Dyskusija i dumki ŭ joj vyskazvanyja byli sapraŭdy cikavyja, časta novyja i z ich ŭžo jasna možna było bačyć, što čas abnovy biel. chryścijanska-hramadzkaŭ kirunku ŭžo sapraŭdy našpieŭ.

Ŭrešcie ŭ tej-ža „Biel. Krynicy“ pajavilisia vyniki ankiety ŭ artykule: „Što vyjaśniłasia?“

„Z usich pišmaŭ, jak drukavanych, tak i nie drukavanych, prysyłanych jak adkaz na ankietu, miż inšym vyjaśniłasia:

1. Žyćciovaść i patreba pracy palityčnaj, hramadzkaŭ i kulturnaj na hruncie chryścijanskaj ideolohii.

2. Zvacca nam najlepš, jak i zvalisia: Bielaru-skaja Chryścijanska-Demakratyčnaja Zlučnaść.

3. Ŭ skład hetaj Zlučnaści mohuć uvachodzić jak Bielarusy kataliki, tak i Bielarusy pravasłaŭnyja, zhadžajućysia z našaj prahramaj.

4. Ziamla narodu biaz vykupu.

Z USIAHO ŚVIETU

Z Polšcy.

Amnestyja. Sioleta ūvosień prypadaje jubilej 20-cihođdzia niezaležnaj Polšcy. Voš-ža z hetaj nahody hramadzka apinija damahajecca šyrokej amnestyi dla prastupnikaŭ. U hetaj sprawie ūsia presa ū Polšcy pryncypova adnazhodna. Ab patrebie amnestyi dla prastupnikaŭ pišuć usie hazety — pišuć levyja i pravyja, apazycyjnyja i ūradavyja.

Da hetaha ahulnaha hołas za amnestyju dla viažniaŭ pryłučajecca i bielaruskaja presa.

Dziaržaŭnyja daŭhi. Pavodle publikacyjaŭ Ministerstva Skarbu ahulnaja suma dziaržaŭnych daŭhoŭ u Polšcy ū dzień 1 krasavika siol. asiahnula ličbu 4 miljardy 933 miljony 511 tysiać 599 zł. Za apošnija paŭhodki doŭh padniaŭsia na sumu 171.431.845 zł.

Polšč i Liha Narodaŭ. Apošnimi časami polski ūrad pastanaviŭ i padaŭ da ahulnaha viedama, što adklikaje svajho staŭaha pradstaŭnika pry Lizie Narodaŭ, bo byccam Polšč nia maje nijakich pavažniejšych spraŭ, jakija padlahali-b razrašeńniu Lihi Narodaŭ. Z hetaha niekatoryja dahadvajucca, što Polšč choča zusim vystupić z Lihi Narodaŭ. Za heta na Polšč niapryjazna hladziać Anhlija, a Francuja prosta aburajecca.

Pierasialańnie ramiešnikaŭ. U niekatorych kruhoch polskaha hramadzianstva paŭstała dumka pierasialać polskich ramiešnikaŭ

z zachodniaj častki dziaržavy ū uschodnija vajavodztvy — u naš Kraj. U sprawie hetaha pierasialańnie polskich ramiešnikaŭ na „ŭschodnija kresy“ paŭstali specyjalnyja hrašovyja fondy. Sprawa pierasialania ūžo zusim aktualnaja. Nadoviačy polski „Bank Gospodarstwa Krajowego“ žviarnuŭsia da Sajuzu „Izbaŭ Haspadarčych“ z zapytam, jak i jakim sposabam najkaryśniej było-b finansavać hetaje pierasialeńnie.

Z zahranicy

Ahulnaje ūvaružeńnie ū Niamieččynie. Hitler zahadaŭ azbroić uvieš narod u dziaržavie. Užo ūvaružany paŭtara miljona niemcaŭ i jašče maje być zmabilizavanaje zapasnoje vojska. Niamieččyna padobnaja ciapić da vajscovej kazarmy: na ūsich hranicach pabudavany vajennyja krepasći, a va ūsiej krainie napoŭnienyja vajennyja składy zapasam zbroi i amunicyi. Hełaje azbrajeńnie Niamieččyny na ūsim śviecie vyklikaje zrazumieľuju tryvohu.

Italija tak-ža hatovicca da vajny. Musolini niadaŭna ū pramovie da vojska zajaviŭ: prastupstvam jość dumać ab miry i nie hatavacca da vajny, kali ū mnohich staronach śvietu hrymiać harmaty. Nie abmanyvajem siabie i hatovimsia da vajny!

Zł. št. Paŭnoč. Ameryki prociŭ vajny. Prezydent Rusvelt praz radyjo zajaviŭ celamu śvietu, što

Ameryka nia budzie biazčynna hladzieć na vajnu ū Eŭropie i inšych čaścinach śvietu, jakaja svajej dzieinaścij nia moža nie začapić intaresaŭ Ameryki. Hetaje vystupleńnie Rusvelta vyrazna skiravanaje da Niamieččyny i Italii, jak hałoŭnych začynšcykaŭ mahčymaj vajny.

Ci nie pačatak zaniapadu? Imperjalistyčny kryk italjanskaha fašyzmu i niamieckaha hitleryzmu ścichaje. Minuła fašystaŭskaje „hierojstva“ mardavańnia biezbaronnaha nasielnictva ū Abisynii i źmianiłasia hroznaja pastava Musoliniaha adnosna Anhlii. Zavajavać Abisyniju — dobra pryhatavaŭšysia i majučy suproć lukoŭ dy nažoŭ harmaty, kulamioty, araplany i haży — heta adna sprava, lahčejšaja. Druhaja kudy ciažejšaja — heta zahaspadarvańnie zachopenaj krainy. I voš pad hetym ciažaram Italija pačynaje hnucca: usie siły pałažyla na zbrajeńnie, a na zahaspadarańnie Abisynii, budučy sama z pryrody niebahataj, nia maje siły, — nia maje svajho kapitału. Ciapić Italija nia moža navat pakryć svaich ūłasnych vydatkaŭ i naležna padtrymać raźvićcio svajej haspadarki.

Haspadarčy niedastatak pryciskaje i Niamieččynu, što wielmi radykalna spyniaje razhon niamieckaha imperjalizmu. Pačatkavaja prychilnaść b. Aŭstryi da hitleryzmu mianiajecca na varožy nastroj da jaho. Heta ūnutry. A ū palitycy zahrańničnaj Hitler prakanaŭsia, što biazkarna dalej nia moža viaści svajej imperjalistyč-

5. Kaściołu (Carkvie) pakinuć ziamli tolki pracouuju normu, jak i ūsim inšym.

6. Relihija, jak vialikaja maralna-uzhadavačaja siła, pavinna ū školach vykladacca, jak i ūsiakija inšyja pradmiety. Akančalna pastanaŭlajuć ab hetym bački i Kaścioł (Carkva).

7. Zvažajučy na dzvie relihii: pravastaŭnuju i katalickuju bielaruskaha narodu, kab urad nikoha ū hetym nia moh krydźić, mahčymy raździeľ miž Kaściołam (Carkvoj) i dziaržavaj.

8. U svaim unutranyj žyćci Kaścioł (Carkva) kirujucca svaim pravam kananičnym, karystajucca z pravoŭ dziaržaŭna-hramadzkich na roŭni z inšymi hramadzianami, a sprečnyja intaresy z dziaržavaj vyrašajuć paluboŭna, idučy ūzajemna na ūstupki.

Voš bolš-mienš toje, što z hałoŭnych punktaŭ, pastaŭlenych nami ū № 13 našaj časapisi, vyjaśnilasia ū sprawie abnaŭleńnia Biel. Chr. Demakracyi¹⁾

§ 3. — Abnaŭleńnie prahramy i źjezdy BChD.

Praviedzienaja ankiet dała matarjał, z jakoha možna było sudzić, što rabić dalej. Voš-ža vyjaśnilasia, što arhanizacyja maje zvacca, jak jana dahe-

tul faktyčna i zvalasia, BChD, vyjaśnilisia ideolohičnyja padstavy, a tak-ža patreba nanava apracavanaj prahramy na padstavie taho matarjału, jaki dała praviedzienaja ankiet.

Praca ū hetym kirunku pačalasia sapraŭdy. U № 25 i 26 „Biel. Krynicy“ 1926 h. spatykajem užo prajekt abnoŭlenaj prahramy BChD. 24 kastryčnika taho-ž 1926 h. adbyłsia śviatkavańnie 10-hođdzia „Krynicy“, na jakoje prybyło mnoha adnadumcaŭ i z pravincyi. Arhanizatory śviatkavańnia vykarystali hetuju nahodu dla abhavorańnia i pryniaćcia prahramy, a tak-ža dla razvažañnia roznych inšych arhanizacyjnych spraŭ.

Na henaj śviatkavalnaj naradzie było 45 čalaviek, jak pradstaŭnikoŭ ad pavietau: Vilenska-ha, Braslaŭskaha, Dzisienskaha, Vialejskaha, Ašmianskaha, Lidzkaha, Baranavickaha, Navahradzka-ha, Vaŭkavyskaha, Kosaŭskaha, Bielastockaha, Sakolskaha. Voš-ža heta narada i pryniała ūspomnie-nuju prahramu BChD, jak prajekt, i arhanizacyjny statut, i vybrala Centralny K—t BChD. Adnačasna było tak-ža pastanoŭlena, što nastupnaja narada BChD, u bolšym liku pradstaŭnikoŭ ad siała i mie-sta, budzie mieć pieršaj metaj dalejšaje, bolš poŭ-

1) „Biel. Krynica“ № 21, 30.VI.1926.

naj palityki i pačaŭ šukać šlachou da zhody z Anlijaj. A anhielskaja palityka viedamaja — supolna z Francyjaj i inšymi dziaŭstvami ŭtrymać mir i zachavać sučasnuju palityčnuju kartu Eŭropy.

Z hetaha ŭsiaho vyhladaje, što dynamiz fašystaŭskich dziaŭstŭ, asabliva Niamieččyny i Italii, pačaŭ slabieć. Dyk ci nie pačatak heta zaniapadu fašystaŭskaha dynamizmu?

Dalejšaja napružanaść miż Niamieččynaj i Čechaslavacyjaj. U spynieŭni vajennaj napružanaści miż Niemcami i Čechaslavacyjaj nie pamahaje i pasiarednictva anhielskaha dyplamaty Runcimana. Sudeckija niemcy, padtrymlivanyja Berlinam, na nijakuju ŭhododu z Čechaslavackim uradam nia jduć i damahajucca sabie takoj formy samaŭpraŭleńnia, kab zaŭsiody mahli pryłučycca da Niamieččyny.

Sudeckija i pamorskija lehiiony ŭ Niamieččynie. Hazety padajuć, što ŭ Niamieččynie arhanizujucca specyjalnaje vojska — sudeckija lehiiony, jakija žjaŭlajucca pahrozaj vajennaj dyversyi dla Čechaslavacyi i „pamorskija“ lehiiony, suproć jakich aburajucca polskaja apazycyjnaja presa.

Łużyckija Serby — heta nievialiki słavianski narod, los katoraha pasialiŭ miż Niemcami. Ciapier Łużyckich Serbaŭ naličajuć 111 tysiać. Hety mały narodzik trymajucca svajej rodnaj movy i maje svaju kulturu. Dasiul Łużyckija Serby mieli kulturna-aśvietnyja arhanizacyi i svaju lužycka-serbskiju presu. Ciapier hitle-ryzm nie abminuŭ i Łużyckich Serbaŭ. Pačaŭsia tam teror: niamieckija ŭłady zakryli lužycka-serbskija kulturna-aśvietnyja arhanizacyi i zabaranili vydavać lužycka-serbskija hazety.

Biełaruskaja chronika.

Novy nazoŭ Biełaruskaje Himnazii ŭ Vilni. Biełaruskaja Himnazija ŭ Vilni, jakaja dasiul nazyvalasia Filijaj Biełaruskaj Dziaŭstŭnaj Himnazii im. J. Słavackaha, dalej budzie nazyvacca Biełaruskaj Filijaj Himnazii i Liceju im. Adama Mickieviča ŭ Vilni.

Biełaruskija studenty na miżnarodnaj arenie. Abjednaŭnie Biełaruskich Studenckich Arhanizacyjaŭ u Prazie (Čechaslavacyja) pryjmaje sioleta ŭdział u naraďach miżnarodnaje studenckaje konfederacyi, jakija adbuducca ŭ stalicy Hrecyi, u m. Ateny.

Biełarusy ŭ Litvie. — Litoŭskaje Ministerstva Aśviety dazvoliła adčynić druhi Biełarusi Narodny Uniwersytet pry Bieł. Centry ŭ Litvie.

— Uniwersytet Vitaŭta Vialika-ha ŭ Koŭnie kupiŭ ad bieł. dziejača ŭ Latvii, hram. Siarhieja Sacharava, rukapis pracy p. n. „Narodnaja tvorčaść Łathalskaha Biełarusy“.

NABAŽENSTVY DLA BIEŁARUSAŭ u kaściele śv. Mikajla ŭ Vilni paśla letniaha pieraryvu pačnucca ŭ niadzielu — 11.IX u hadz. 10 rana. U hetaj-ža hadzinie nabaženstvy buduć adbyvacca kažnaj niadzieli i śviata.

ka-serbskiju presu. Ciapier hitle-ryzm nie abminuŭ i Łużyckich Serbaŭ. Pačaŭsia tam teror: niamieckija ŭłady zakryli lužycka-serbskija kulturna-aśvietnyja arhanizacyi i zabaranili vydavać lužycka-serbskija hazety.

Likvidacyja Kamunistyčnaj Partyi ŭ Polšчы

U Polskaj Rečypaspalitaj kamunistyčnaja dziejnaść zabaronie-na, ale viedama, što Kamunistyčnaja Partyja ŭ Polšчы isnavala niezakonna i tajna pravodziła svaju dziejnaść. Viedama tak-ža, što KPZB (Kamunistyčnaja Partyja Zachodniaj Biełarusi), KPZU (Kamunistyčnaja Partyja Zachodniaj Ukrainy) i Kamsamoł (Kamunistyčny Sajuz Moładzi) byli arhanizacyjna padparadkavany i kiravany Centralnym Kamitetam Kamunistyčnaj Partyi Polšчы.

Voś-ža — padaje „Zielony Sztandar“ u Nr. 41 z 28.VIII.1938 h., što pa zahadu Kaminternu, centrala katoraha mieścicca ŭ Maskvie, Kamunistyčnaja Partyja ŭ Polšчы z usimi jaje prybudoŭkami i addziałami (KPZB, KPZU, Kamsamoł) žlikvidavana. Pryčyna likvidacyi: byccam śćvierdžana, što kiraŭniki hetaj arhanizacyi dziejali škodna i dla narodu i dla kamunistyčnaj partyi, taksama jak i mnohija zasudžanyja kamunisty ŭ SSSR.

Dalej pajaśniaje „Zielony Sztandar“, što nia možna ŭvažać likvidacyju dasiulešniaj Kamunistyčnaj Partyi Polšчы z jaje prybudoŭkami (KPZB, KPZU) — likvidacyjaj i spynieŭniem kamunistyčnaj dziejnaści ŭ Polskaj Rečypaspalitaj. Kamunistyčnaja Partyja ŭ Polšчы maje być chutka adbudavana ad pastavy nanova i jašče macniej padparadkavana kamunistyčnamu centru ŭ Maskvie.

naje, apracavaŭnie prahramy. Prajekt prahramy razam iz statutam jašče ŭ tym-ža 1926 h. byŭ vydany asobnaj brašuraj.

Spaŭniajučy pastanovu henaj narady, CK — BChD sklikaŭ ahulny žjezd, jaki adbyŭsia 6 listapada 1927 h. Ab hetym žjezdzie voś što miż inšym piša „Bieł. Krynica“ u artykule „Hołas Narodu“: „U hety dzień pradžaŭniki našaha siarmiažnaha siarlanstva i pracounyja miesta sabralisia ŭ Vilniu, kab śćvierdzić, što šlach, pa jakim idzie naša arhanizacyja, žjaŭlajucca šlacham ahramadnaj bolšaści sapraŭdy śviedamych i ščyrych Biełarusiaŭ. U hety dzień pradžaŭniki blizu ŭsich pavieŭtaŭ i hminaŭ biełaruskich našaha kraju pakazali nia tolki svaju suviaź i davier da Centru, ale i poŭnuju hatoŭnaść pracavać nad pravodžaŭniem u žyćcio ideolohii Biełaruskaj Chryścijanskaj Damakracyi. Jak isnuje palityčnaja praca na hetych ziemiach, niadzielny žjezd treba ličyć za pieršy palityčny žjezd vydatny pa svajej mnohaludnaści i zhodnaści šlachou u imknieńniach da našych nacyjanalnych ideałaŭ“¹⁾

Z nastupnaha-ž 47 numaru „Bieł. Krynicy“

1) „Bieł. Krynica“ 11 listapada 1927 h. № 46.

daviedvajemsia, što na henym žjezdzie było prysutnych 129 delehataŭ, siabroŭ BChD i kala 50 asob haściej. Z hetaha-ž samaha artykulu daviedvajemsia tak-ža, što na žjezdzie adbyłasia dyskusija nad prahramaj i statutam. Ab hetym čytajem nastupnaje: „Razhladajučy Prahramu BChD, vynikła dyskusija adnosna § 35, dzie havorycca ab pracounaj normie na ziamlu i ab dapuščeńni 1—2 najmitaŭ. Paśla niadoŭhaha abmienu dumak pastanoŭlena raniejšuju redakcyju hetaha punktu dapounić tym, što najmity dapuskajucca tolki ŭ tym vypadku, kali dana-ja siamja nia maje davoli svaich rabočych siłaŭ dzieła apracavaŭnia rabočaj normy, napr. na vypadak chvaroby asob u siamji, staraści, kalectva i t.p.

Uviedzienny tak-ža nievialikija papraŭki farmal-naha charakteru i ŭ inšych punktach. Adnosna Statutu pastanoŭlena źmianić punkt ab liku siabroŭ Centr. K—tu BChD — zamiest jak dahetul 7-mi asob, — K—t maje składacca z 9 asob i 2-ch zastupnikaŭ“¹⁾. Pierahledžanaja, papraŭlenaja i pry-niata na žjezdzie 6.XI.1927 h. prahrama była tak-ža jašče ŭ tym-ža hodzie vydana asobnaj brašuraj.

1) „Bieł. Krynica“ 18 listapada 1927 h. № 47.

LISTY

Trymajecca daŭniejšy zvyčaj.

Jankavičy, Šviančianski pav. Ciapier u nas jašče praca ŭ poli. Prosta i skazać nielha, jak usie kości balać. Zdajecca, loh-by dzie niebudź i palažaŭ-by choć maľuju chvilinku i pra pieśni nia dumaŭ-by. Ale nia stryvaješ. Jak tolki viečar pryjdzie i spynicca rabota, dyk i adsluchacca nia možna pieśniaŭ žniejak, choć praŭda, i mocna jany zmučanyja pracaj, adnak idučy damoŭ piajuć svaje rodnyja bielaruskija pieśni žniŭnyja. Sluchajučy ich, čalaviek zabuvaje ūsio svajo hora. J. L.

Навучыўся чытаць пабеларуску

Сенкавічы, Косаўскі пав. Я яшчэ нядаўна сусім ня мог чытаць пабеларуску. Але як заўзяўся, дык і навучыўся. Цяпер чытаю і дужа з гэтага цешуся. Атрымліваю беларускія газеты, чытаю сам і даю суседзям. Усе рады й удзячны. Здаецца мне, што пры добрай ахвоце многія нашыя няграмажныя сяляне маглі б стацца грамажнымі. А тагды ім адчыніліся б вочы. K. C.

Разбурэнне царквы

Маладэчна. Ад няпамятных часоў у нашых ваколіцах жывуць і праваслаўныя і каталікі. Вясковыя і местачковыя мясцовыя і праваслаўныя і каталікі гавораць адной беларускай мовай, і нацыянальна пачуваюцца беларусамі. Рэлігійнай варожасці між беларусамі няма: бывае, што праваслаўныя з каталікамі, або каталікі з праваслаўнымі жэняцца і агулам веру адны другіх шануюць. Ёсць у фаліварках і на чыноўніцкіх пасадах каталікі, што пачуваюцца палякамі і ёсць г. зв. „бывшыя людзі“ праваслаўныя, што пачуваюцца расейцамі. Але з гэтымі людзьмі беларусы і праваслаўныя і каталікі ня маюць ніякай духовай ані таварыскай лучнасці. Дык і гэтыя людзі да праваслаўя адносяцца неварожа. Словам, дасюль і цяпер праваслаўныя з каталікамі жылі й жывуць згодна. Але вось у мінулым тыдні стаўся ў нас сумны факт: у Ма-

ладэчане нявыкрытыя бандыты ўзарвалі нейкай бомбай царкоўку-каплічку. Царкоўка гэная была вельмі старадаўнай праваслаўнай памяткай у Маладэчане, дык цяпер за гэты бандыцкі чын абураны ня толькі мясцовыя праваслаўныя беларусы, але і беларусы каталікі. А хто знішчыў царкоўку — няма ведама. Людзі ўсяляк думаюць і розныя снуюць дагадкі. Улады кажучы, што можа камуністы? Але гэтага ня цвердзяць. Цікава, каму калола ў вочы нашая царкоўка, што ён аж гэтак пабандыцку на ёй памсыціўся і цікава, ці паліцыя гэтых бандытаў выкрые? А трэба, каб выкрыла!

Анатоль Цітуль.

Біларускасць trymajecca.

Trychoŭka, Bielastockaha pav. Raz u šviata ja daciór da Trychoŭki i ŭ kaściele ja dobra na ludzi hlanuŭ. Było tam na što pahladzieć. Usie čerstvyja, zdorovyja, a na't i viasiołyja. Žančyny, jak adna ŭ bielych na hałavie chustačkach, redka hdzie vidać žoŭtaja, або ružovaja. Žančyny ŭ kaściele stajać pa svajej staranie, a mužčyny pa svajej.

Trychoŭka siahoŭnia nia taja, što była jana 10 hod tamu nazad. Hetu parafiju zakładaŭ bielaruski ksiondz i tady ŭ Trychoŭcy hrymieła bielaruskaja mova ŭ kaściele. Heta dobra ciapier ludzi pomniać.

Ja havaryŭ z ludźmi, vyjšaŭšy z kaścioła. Svaich probaščaŭ jany nazyvajuć pa imionach: Alfons, Pavał, nie dadajućy sloŭ — ksiondz probašč — i nie vyhavyvajućy ich prožviščaŭ. Za kaściołam tut ludzi havorać pabielarusku i dzieci ich u chacie havorać pabielarusku. Adnak bielaruskaja šviedamašć tut maľaja. T—ski.

Asadniki — kapla vady ŭ bielaruskim mory.

v. Hančary, pad Švislačaj. Žychary našy — heta nadta ruchlavuja ludzi i ŭmiejuć htybiej думаць. Što dnia my švislač adviedvajem, a časta daloka pa Vaŭkavyščynie razjaždžajem. Nas hančaroŭskich najboľš tut udaraje fakt, što ŭ hety kutočak kala švislačy nadta mnoha kalanistych i vajskevych asadnikaŭ najechała.

Vilenskaja chronika.

Pačatak zaniatkaŭ u školach na padstavie zahadu Min. Ašviety naznačany na 5.IX. U hety dzień adbudziecca nabaženstva, a nazaŭtra narmaľnyja zaniatki.

Ceny chleba za kilo: razovy — 22 hr., pytlavany — 28 hr., pšonna-žytņi (luksusovy) — 36 hr.

Akty Vial. Kn. Litoŭskaha. U bibl. im. Vrubleŭskich i ŭ archieve Universytetu pierachoŭvajuca akty Vial. Kn. Lit. i služać navukovym metam.

600 voźnikaŭ. Usich konnych voźnikaŭ u Vilni — 600, z jakich 255 pieršaj katehoryi.

Paštovaja skrynka

Ks. V. Ch. Adrasy žmianiam, dzia-kujem za pamiać.

J. L. Karystajem, pišcie čaściej.

B. D. Atrymali, mo' i skarystajem.

Č. V. Zdajecca nam, što pa hetym nie biada, aby tolki dobraja vola. Vypisvajte bielaruskija knižki i prašviačaj-ciesia sami i prašviačajcie svaich dzietak.

Ž. S. Ab henym „palityku“ niavarta i ūspaminać. Samo hramadžianstva jaho dobra paznała i naležna acaniła, adva-račvajućysia ad jaho. Praŭdu kažacie, što treba pracavać dla narodu kankretna, a nie pustym palitykanstvam zajmacca.

V. D. Artykuł Vaš ab školach vykarystajem u nastupnym numary.

M. B. Z viestak vašych skarystajem; prošbu vašu spoŭnili.

S. P. Jak bačycie, drukujem; nie zaškodžila-b i čaściej mieć ad Vas viestkil.

J. L. Karespandencyju adnu drukujem, a druhuju nadrukujem pažniej.

R. Č. Vyšlem, karystajcie.

U K. Lepš žiarnieciesia da advakata.

L. C. Lepš ab im i ab jaho „pracy“ zabudžciesial.

U. V. Nia radzim, lepš svaimi silami.

Hetych novych ludzi kala samaj švislačy naličajecca da troch tysiač. Čakali i my dla siabie pryrezki ziamli, bo tut dvaroŭ mnoha, ale nie dačakalisia.

Kab hetych kalanistych pad švislačaj pakinuć adnych biez apieki nad imi ūradavaj, dyk jany-b za paru hadoŭ u bielaruskim mory ūtanuli-b i rasplylisia-b biaz šledu. Pry siahoŭniašniaj apiecy nad kalanistymi ŭ švislačy vyviažalasja takaje pałažeŭnie, što hetyja asadniki nia tolki da nas bielarusau nie prychilajuca, ale mocna jany stajać na tej darozie, kab nas bielarusau dy spoľščyć, ale z hetaha mała što vychodzić.

Kali ŭ švislačy žbiarecca kirmaš i mora bielaruskaj masy tam zakalyšycca, tady ŭ nas rašcie bielaruskaja nacyjanalnaja duša. Tyja na kirmašy ŭ švislačy asadniki, — heta kapla vady ŭ bielaruskim šyrokim mory. V. H.

„Chr. Dumka“ vychodzić: 1, 10 i 20 kožnaha miesiaca.

Padpiska na hod — 3 zł., na paŭhodu — 1 zł. 50 hr., na try miesiacy — 75 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ. Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Adkazny redaktar V. JERMALKOVIČ

Vydaviec KS. AD. STANKIEVIČ

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, Zavalnaja vul. № 1.